

51. A kolozsvári és bukaresti magyar diplomaták információi az újabb kolozsvári le- tartóztatásokról.

*A) Wasmer János, a kolozsvári Útleve lhivatal vezetőjének jelentése.
Kolozsvár, 1952. szeptember 23.*

44/szig.biz./1952.Ko.

Luca- és társainak leleplezése után megindult tisztogatások Kolozsváron tovább folynak. A Bolyai egyetem rectorát, Nagy István író leváltották, helyette Bányai László képviselő, a Nagy Nemzetgyűlés tagja lett a rector. Bányait igen képzett tanárnak mondják és régi kommunista.

Ugyancsak leváltották Veress Pál városi néptanácselnököt, aki leváltása után rövid ideig a termelésben dolgozott, majd elvitték munkahelyéről, és jelenleg letartóztatásban van. A Néptanács elnöke most Jurca Péter volt fűtőházi főnök.

Elbocsájtották és letartóztatták Demeter János volt alpolgármestert, aki a múlt évben létesített Jogi- és Közgazdasági Intézetnek volt a tanulmányi igazgatója és Jordáky László¹ régi kommunistát, a Magyar Színház adminisztratív-gazdasági igazgatóját; ezekről, a Luca-üggyel ellentétben, úgy tudják, hogy a magyar autonóm-terület [*sic!*] kérdésének felvetésekor állást foglaltak Kolozs tartomány bevonása tekintetében.

Elküldték állásából Erdélyi (Goldstein) László Bolyai egyetemi marxista tanárt és Kacsó Sándort is megfosztották egyetemi tanszékétől. Kacsó Sándor a Magyar Népi Szövetség országos elnöke volt, régebben a Brassói Lapok szerkesztője, ismert újságíró és író.

A Magyar Népi Szövetség helyi szervezetének elnöki személyénél is változás van, az új elnök Szatmáry László elvtárs és leváltották a Demokrata Erők Szövetségének² tartományi titkárát, Méhész Máriát is.

*Wasmer János
I. o. köv. tanácsos*

*MOL, külügyminisztériumi TÜK-iratok Románia, XIX-J-1-j, 9. doboz, 5/c csomó,
001754/1952., hitelesített tisztázat.*

B) Pataki László követ jelentése. Bukarest, 1952. október 14.

Szigorúan bizalmas!

253/szig.biz./1952.

Értesülésem szerint kolozsvári egyetemi körökben nagyarányú személyi változások történtek. Nagy István író – miután a Bolyai-egyetem rektori tisztségétől megfosztották – az irodalomtörténeti tanszéket megtartotta ugyan, azonban nem látszik valószínűnek, hogy azt huzamosabb ideig ellátná. Balogh Edgár író, egyetemi tanárt, akit egy ízben már letartóztatták, majd rehabilitálták, most újból letartóztatták. Nevezett az erdélyi szeparatista mozgalom felélesztésével vádolják, s az ő múltbeli és jelenlegi magatartásának tulajdonítják azokat a kilengéseket, amelyek Székelyföldön és Kolozs tartományban a Magyar Autonóm Tartomány megalakítására vonatkozó hír nyilvánosságra kerülése után történtek.

¹ Helyesen: Lajos.

² Valószínűleg a Népi Demokrácia Frontjáról van szó.

Ugyancsak a legutóbbi időben eltávolították a Bolyai-egyetemről Jakó professzort, mint osztályidegent. Nevezett középirtokos, kismemesi családból származik. Jakóról olyan hírek keringenek, hogy azonosította magát Nagy Istvánnal és Balogh Edgárral s az ő helytelen állásfoglalásuk hatással volt a Kolozs tartományi magyarság egyes köreiben megnyilvánuló elégedetlenségre, amiért Kolozs tartományt nem csatolták a Székelyföldre.

Kacsó Sándort illetően annyi bizonyos, hogy a Magyar Népi Szövetség elnöki tisztségét már nem látja el, sőt az egyetemről is elmozdították. A MNSZ elnöki állása még nincs betöltve, ezt a funkciót jelenleg Juhász elvtárs látja el alelnöki minőségben. Kiszivárgott hírek szerint Kacsónak hibájául azt róják fel, hogy mint a magyar nemzeti kisebbség egyik szellemi vezetője, nem foglalt állást az autonóm tartomány kérdésében, és nem ítélte el nyilvánosan a burkolt nacionalista megnyilvánulásokat.

A Bolyai egyetemen történt leváltások után a legnagyobb probléma a tanárhiány megoldása. Egyelőre előadók beállításával próbálják pótolni a megüresedett professzori helyeket. Ez azonban tényleg csak szükségmegoldás, mert a nagyrészt egészen fiatal, 25-26 éves előadók többsége még nem üti meg a kellő mértéket, s előadásaiban komoly ideológiai és szakmai hibák csúsznak be. Ennek egyik következménye a tanulmányi fegyelem meglazulása, s az általános színvonal csökkenése. Jellemző a hangulatra, hogy a még helyükön lévő magyar nemzetiségi tudósok és egyetemi tanárok nem mernek tudományos és publicisztikai tevékenységet kifejteni. Ezen a téren általános pangás mutatkozik. Bukaresti egyetemi tanárokkal folytatott beszélgetéseinkből megállapítható, hogy a tanárhiány rövid időn belül való megoldása nem várható.

Bukaresti magyar körökben a Kolozsváron folyó eseményeket illetően a legmélyebb hallgatásba burkolóznak, kerülnek minden véleménynyilvánítást, sőt az ezzel kapcsolatos beszélgetéseket is.

*Pataki László
követ*

MOL, külügyminisztériumi TÜK-iratok Románia, XIX-J-1-j, 9. doboz, 5/c csomó, 001829/1952., hitelesített tisztázat.